

BIDENOMICS: BIDEN'İN EKONOMİ PLANI

BİNGÜL SATIOĞLU

SETA | PERSPEKTİF

OCAK 2021 · SAYI 304

- Biden'ın Amerikan ekonomisini kurtarma planında neler var?
- Biden ABD'de artan gelir dağılımı eşitsizliğini nasıl çözmeyi planlıyor?
 - Biden'ın iklim krizi ajandasında hangi maddeler var?
 - Biden döneminde ticaret savaşları nasıl devam edebilir?

GİRİŞ

Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) 3 Kasım 2020'de gerçekleştirilen başkanlık seçimini Donald Trump'ın tüm itirazlarına rağmen Demokrat Parti adayı Joe Biden kazanmıştır. ABD'nin 46. başkanı olan Biden'ın iç politikadan hukuka kadar uygulayacağı her bir politika önem arz etmekte ve bu nedenle tüm dünya tarafından yakın markaj altında takip edilmektedir. Özellikle ABD'nin koronavirüs (Covid-19) salgınıyla baş etmekte zorluklar yaşaması, toplam vaka ve vefat sayılarında dünyada en üst sırada yer alması¹ seçimi doğrudan etkileyerek Trump'ın kaybetmesine yol açmıştır.

Trump'ın ilk üç yıllık başkanlık döneminde her ne kadar ekonomik büyüme tatmin edici seviyelerde gerçekleşmiş, işsizlik rakamları yüzde 4'ün altına sarkıp tarihinin en düşük seviyelerine inmiş ve borsalarda rekorlar ardı ardına kırılmış olsa da "siyah kuğu" olarak değerlendirilebileceğimiz dışsal ve beklenmedik bir faktör olan

koronavirüsün bir anda ortaya çıkışı Amerikan ekonomisini altüst etmiştir. ABD, 1929 Büyük Buhranı'ndan bu yana yaşadığı en büyük krize doğru sürüklenmiştir. Salgının ortasında yaşanan resesyonun seçmenlerin oy kullanma tutumlarını etkilediği görülmektedir. Anketlere göre seçmenlerin oy vermede önemli gördüğü faktörler arasında ilk sıralarda ekonomi, sağlık hizmetleri ve koronavirüsün seyri yer almıştır (Grafik 1).

Demokratlar döneminde ekonominin daha iyi yönetildiğine dair değerlendirmeler olmasına² rağmen Trump'ın iş insanı olması gerekçesiyle ekonomiyi daha iyi yönetebileceği önceki anketlere yansımıştır.³ Ancak koronavirüsün halk sağlığı ve ekonomi üzerindeki etkilerinin derinleşmesi Biden'ın seçimi kazanması için bir fırsat penceresi açmıştır. Böylesine sıkıntılı bir dönemde Mavi Dalga eşliğinde başkanlık görevini yürütecek olması beklenen Biden'ın Amerikan ekonomisi-

2 Nouriel Roubini, "Why Joe Biden is Better than Donald Trump for the US Economy", *The Guardian*, 29 Eylül 2020; Paul Krugman, "The Very Strong Case for Bidenomics", *The New York Times*, 1 Ekim 2020.

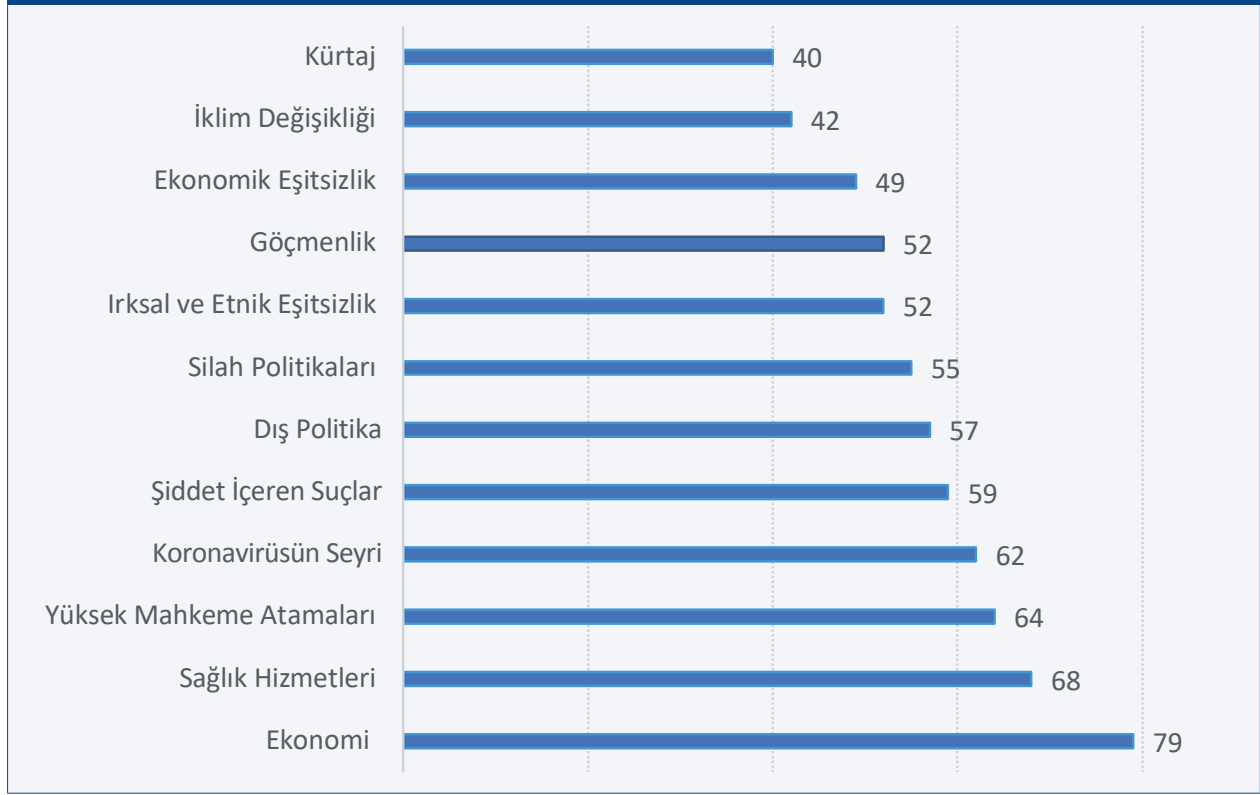
3 "Important Issues in the 2020 Election", Pew Research Center, 13 Ağustos 2020, <https://www.pewresearch.org/politics/2020/08/13/important-issues-in-the-2020-election>, (Erişim tarihi: 20 Aralık 2020).

1 Detaylı bilgi için bkz. "Covid-19 Coronavirus Pandemic", World Meter, <https://www.worldometers.info/coronavirus>, (Erişim tarihi: 20 Aralık 2020).

BİNGÜL SATIOĞLU

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İşletme Fakültesi Bankacılık ve Finans (İngilizce) bölümünden 2018'de dereceyle mezun olmuştur. Yüksek lisansına İstanbul Üniversitesi Para, Sermaye Piyasaları ve Finansal Kurumlar programında devam etmektedir. SETA Vakfı Ekonomi Araştırmaları Direktörlüğü'nde araştırma asistanı olarak çalışmalarına devam etmektedir.

GRAFİK 1. SEÇMENLERİN OY VERMEDE ÖNEMLİ GÖRDÜKLERİ FAKTÖRLER (YÜZDE)

Kaynak: "4. Important Issues in the 2020 Election", PEW Research Center, 13 Ağustos 2020, <https://www.pewresearch.org/politics/2020/08/13/important-issues-in-the-2020-election>, (Erişim tarihi: 20 Aralık 2020).

ni nasıl düzleşeceği çıkaracağı ve küresel ekonomiyi nasıl yönlendireceği merak konusudur. Bu ve benzer sorunlarından yola çıkan bu perspektif Biden'in ekonomi politikalarını çok yönlü olarak incelemektedir.

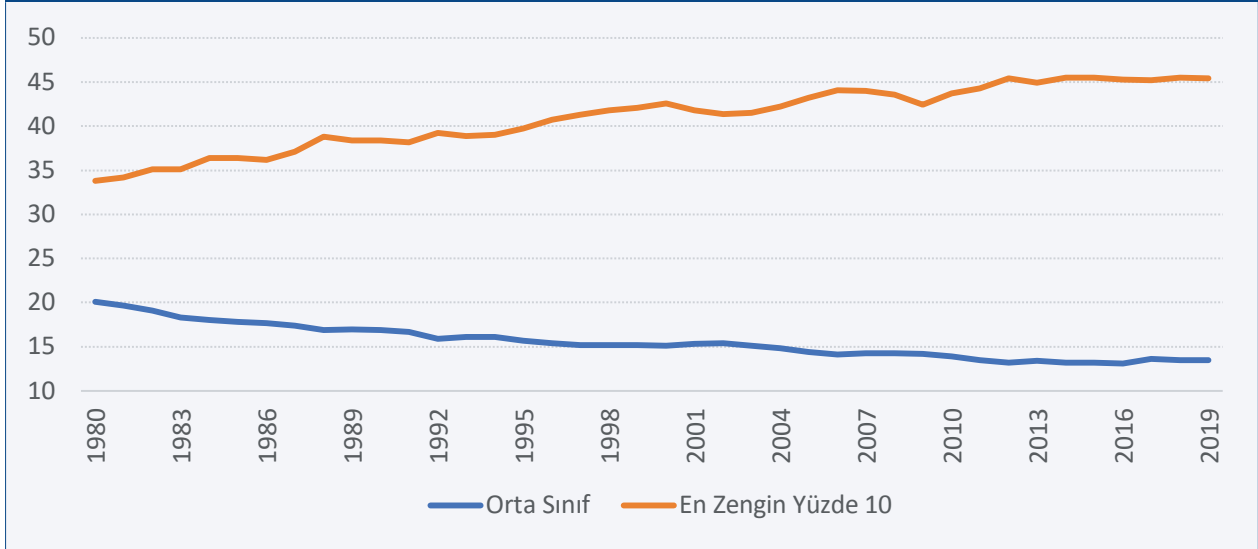
AMERİKAN EKONOMİSİNİ KURTARMAK

Biden'in "Daha İyi İniş İnşa Et" mottosuyla siyasi olarak pazarladığı kurtarma planı, koronavirüsün etkisiyle ağır tahribata uğramış Amerikan ekonomisinin yaralarını sarmayı, son yıllarda derinleşen ırkçılık ve eşitsizlikle mücadeleyi ve kapıdaki iklim değişikliği sorununu odak noktasına almaktadır. Seçim kampanyası boyunca Trump'ın tek derdinin ekonomiyi açık tutmak olduğunu belirten Biden, kendisinin önceliğinin ise toplum sağlığı olduğu ve bu gerçekleşene kadar ekonomiyi teşvik paketleriyle destekleyeceğini belirtmektedir. Mart'ta devreye giren 2 trilyon dolarlık yardım ve kurtarma paketi Amerikan tarihinin en büyük devlet desteği olmasına rağmen yetersiz kal-

mış ve bu nedenden ötürü ikinci bir paket devreye sokulmaya çalışılmıştır. Tüm dünyanın da yakından takip ettiği görüşmeler zaman zaman tıkanma noktasına gelmiş ve paketin hayata geçmesi seçim ertesine kalmıştır. Çeşitli müzakereler ve Trump'ın şerhlerine rağmen 900 milyar dolarlık ikinci bir yardım paketinin onayı 2020'nin sonuna yetmiştir. Ancak Biden koronavirüsle mücadelede karanlık günlerin geride kalmadığını belirterek gelecek sene için de Kongreye trilyonlarca dolarlık yardım paketi önereceğinin sözünü vermiştir.⁴ Buna istinaden Biden 1,9 trilyon doları bulan "Amerikan Ekonomisini Kurtarma Planı"nı geçtiğimiz hafta açıklamıştır. Buna göre Biden doğrudan yardım çeklerinin 1.400 dolara ve ek işsizlik sigortasının ise mevcut 300 dolardan 400 dolara çıkarılacağını belirtmiştir. Plan ayrıca ulusal çapta açılan-

⁴ "Biden will Seek New COVID-19 Relief Package Next Year, 'Darkest Days' are Ahead", Reuters, 16 Aralık 2020; "Joe Biden Vows to Seek Trillions of Dollars in New Stimulus", *Financial Times*, 9 Ocak 2021.

GRAFİK 2. EN ZENGİN YÜZDE 1'İN VE ORTA GELİRLİNİN ABD MİLLİ GELİRİNDEN ALDIĞI PAY (YÜZDE)*

Kaynak: World Inequality Database

* Veriler, toplumun en alt sınıfını oluşturan yüzde 50 ve en üst sınıfını oluşturan yüzde 10'un vergi öncesi millî gelirden aldıkları payı göstermektedir.

mayı, koronavirüs test kapasitesini arttırmaya yönelik 50 milyarlık dolarlık yatırımı ve okulların güvenli bir şekilde açılması için 130 milyar dolarlık fon aktarımını da içermektedir. Bunun yanında eyaletlere ve yerel yönetimlere sağladıkları istihdamı koruyabilmeleri ve koronavirüs ile daha etkili mücadele edebilmeleri için 350 milyar dolarlık yardım ve küçük işletmelere de hibe desteği verileceği belirtilmiştir. İşsizlik ödeneklerinin artırılması ve verilecek doğrudan çekler için Senatoda basit çoğunluğun sağlanması yeterli olacak iken eyaletleri ve sağlık sistemini fonlama gibi planda yer alan diğer maddeler için Biden'ın yüzde 60 çoğunluğu yakalaması gerekmektedir.⁵ Buna ek artık para politikasında sınıra gelindiğini ve ABD'nin olağanüstü bir teşvik paketine ihtiyaç duyduğunu belirten FED (ABD Merkez Bankası) eski başkanı Janet Yellen'in hazine bakanı olması teşvike dayalı toparlanma ihtimallerini güçlendirmektedir.

Değeri 2 trilyon doları bulması planlanan sürdürülebilir altyapı yatırım paketinin temelinde orta sınıf için istihdam oluşturmak yer almaktadır. Gerçekleşmesi halinde yenilenebilir enerji sektöründe

başlayacak dönüşümün 10 milyon, desteklenecek olan teknoloji ve imalat sektörünün ise 5 milyon Amerikalıya istihdam oluşturacağı düşünülmektedir.⁶ Bunun yanında akademik çalışma alanı iş gücü piyasası olan Yellen'in da göreve başlayacak olması gelecek dönemde ABD'nin işsizlik ile mücadele edeceğinin göstergesidir.

EŞİTSİZLİKLE SAVAŞ MI?

Gelir dağılımı eşitsizliği uzun zamandır Amerikan ekonomisini kemiren bir problemdir. Neoliberal politikaların ağırlık kazanmaya başladığı 1980'lerin başından bu yana devam eden, dot-com ve küresel finans krizleri sürecinde daha da bozulan gelir dağılımı eşitsizliği bugün ABD'nin en önemli yapısal problemlerinden biri haline dönüşmüştür (Grafik 2).

Koronavirüsün ortaya çıkması gelir dağılımı eşitsizliğini daha da derinleştirirken toplumu ekonomik ve sosyal şoklara karşı daha kırılgan hale getirmektedir. ABD'de 17 milyonu çocuk olmak üzere toplam 50 milyon kişinin gıda yetersizliğinden muzdarip olduğu

⁵ "Here's What's in Biden's \$1.9 Trillion Economic Rescue Package", CNN Politics, 15 Ocak 2021; "Biden 1,9 Trilyon Dolarlık Teşvik Paketini Açıkladı", Bloomberg, 15 Ocak 2021.

⁶ "Climate: 10 Million Clean Energy Jobs", BidenHarris, <https://joebiden.com/climate-labor-fact-sheet>, (Erişim tarihi: 30 Aralık 2020); "The Biden Plan to Ensure 'The Future is 'Made in All of America' by All of America's Workers", BidenHarris, <https://joebiden.com/made-in-america>, (Erişim tarihi: 30 Aralık 2020).

tahmin edilirken⁷ bir taraftan da salgın döneminde Amerikan milyarderlerin servetlerine 1 trilyon dolar ekledikleri gibi bir gerçek söz konusudur.⁸

Gelir dağılımı eşitsizliğini sadece küreselleşme, teknolojinin itici gücü, eğitim seviyesi ve eyaletler arasındaki farklılıklar beslememekte ayrıca işin bir de ırksal boyutu bulunmaktadır. 2008'deki küresel finans krizine giden yolda faiz oranları ırk ayrımına bağlı olarak değişirken⁹ koronavirüs krizinde rakamlar "koronavirüsün rengi" üzerinden okunmaktadır. Buna göre yoksulluk oranının yüksek ve özel sağlık sigorta oranının düşük olduğu siyah Amerikalılar, beyaz Amerikalılara göre koronavirüs ile baş etmekte haliyle zorluk yaşamakta ve bu nedenle beyazlara göre ölüm oranı 2,7 kattan daha yüksek seyretmektedir.¹⁰ Beyazlara göre daha düşük ücret alan ve koronavirüsten daha fazla etkilenen işlerde çalışan siyahiler ve Latin kökenlilerde işsizlik oranı sırasıyla ortalama yüzde 13,2 ve yüzde 11,2 iken bu oran beyazlarda yüzde 7,9 olarak gerçekleşmiştir.¹¹

Biden ABD'de ırkçılık probleminin var olduğunu kabul etmekte ve ekonomi politikalarında da bu sorunun çözümüne yer vermektedir. Öte yandan orta sınıfın millî gelirden aldığı payın sürekli azalma eğiliminde olması, bu sınıfın sosyal mobilizasyon imkanının ve hatta orta sınıfa mensup bir aileden gelen bireyin üniversiteye gitme ihtimalinin giderek azalması¹² gibi problemler Biden'ı ekonomi politikasında bu sı-

7 "Hunger in America", Feeding America, <https://www.feedingamerica.org/hunger-in-america>, (Erişim tarihi: 30 Aralık 2020).

8 "Billionaire Wealth vs. Community Health: Protecting Essential Workers from Pandemic Profiteers", Institute for Policy Studies, <https://inequality.org/great-divide/billionaire-wealth-community-health>, (Erişim tarihi: 16 Aralık 2020).

9 George A. Akerlof ve Robert J. Shiller, *Phishing for Phools: The Economics of Manipulation and Deception*, (Princeton University Press, New Jersey: 2015).

10 Detaylı bilgi için bkz. "The Color of Coronavirus: Covid-19 Deaths by Race and Ethnicity in the U.S.", APM, Research Lab, <https://www.apmresearchlab.org/covid/deaths-by-race?rq=black>, (Erişim tarihi: 16 Aralık 2020).

11 Veriler 2020'nin üçüncü çeyreğindeki 16 yaş ve üstü ortalama ve mevsim etkisinden arındırılmamış toplam işsizlik oranını baz almaktadır. Detaylı bilgi için bkz. "Labor Force Statistics from the Current Population Survey", U.S. Bureau of Labor Statistics, https://www.bls.gov/web/empsit/cpsee_e16.htm, (Erişim tarihi: 16 Aralık 2020).

12 "How to Fix Economic Inequality?", PIIE, <https://www.piie.com/microsites/how-fix-economic-inequality>, (Erişim tarihi: 30 Aralık 2020).

nı temel almaya götürmüştür. Biden, ABD'nin asıl sahiplerinin orta sınıf olduğunu düşünmekte ve bunu destekleyici politikalar vadetmektedir. Ayrıca kendisinin diğer Amerikan başkanlarının aksine ABD'nin "elit" sayılan üniversitelerinden mezun olmaması ve hayatının büyük bir kısmını Delaware gibi sağladığı vergi avantajı nedeniyle *Fortune* 500 listesinde yer alan birçok dev şirketin resmi olarak kayıtlı olduğu bir eyalette geçirmesinin bu politikaların zeminini hazırladığı düşünülmektedir.

Biden seçim kampanyasında orta sınıfı ve azınlıkları desteklemek için vergi oranlarında artışa gideceğini belirtmiştir. Trump'ın kurumlar vergisini yüzde 35'ten yüzde 21 seviyesine düşürmesinin aksine Biden bu vergiyi yüzde 28 seviyesine çekmeyi planlamaktadır. Buna ek olarak yıllık geliri 400 bin doların üzeri olan varlıklı kimselerden alınan marjinal vergi oranını da yüzde 37'den yüzde 39,6'ya yükselteceği eklenmelidir.¹³ Tax Foundation tarafından yapılan araştırmanın sonuçlarına göre Biden'ın vergi artışları 2021 için ABD'ye ek 143 milyar dolarlık bir fon sağlayabilir. Vergilerin 2030'a kadar aynı oranda devam etmesi halinde ise Hazineye aktarılacak 3,3 trilyon dolarlık ek gelirden bahsedilmektedir.¹⁴ Oluşturulan bu fonun ise ABD'nin ekonomik ve sosyal istikrarının sağlanmasında önemli olan orta sınıfın eğitim, sağlık ve diğer sosyal programlarında kullanılması planlanmaktadır.

Diğer yandan ABD'de her ne kadar eyaletler kendi saatlik asgari ücretlerine karar verse de federal saatlik asgari ücretler 2009'dan bu yana ülkede artmaktadır. Biden ise saati 7,25 dolar olan federal asgari ücreti 15 dolara¹⁵ çıkarmayı planlamakta ve son açıkladığı kurtarma planında buna yer vermektedir. Sendikalaşmanın öneminin altını çizen Biden işçilere işverenleriyle daha fazla pazarlık hakkı verileceğini de

13 "A Tale of Two Tax Policies: Trump Rewards Wealth, Biden Rewards Work", BidenHarris, <https://joebiden.com/two-tax-policies>, (Erişim tarihi: 25 Aralık 2020).

14 Erica York ve Garrett Watson, "Placing Joe Biden's Tax Increases in Historical Context", Tax Foundation, (Ekim 2020).

15 "Joe Biden's Plan to 'Build Back Better' for American Workers", Biden-Harris, <https://joebiden.com/joe-bidens-plan-to-build-back-better-for-american-workers>, (Erişim tarihi: 20 Aralık 2020).

vurgulamaktadır. Yaklaşık 17 milyon kişinin asgari ücretle çalıştığı ABD'de bu gelişme gelir dağılımı eşitsizliğini dengelemede yardımcı olabilir.

Seçim kampanyasında ABD'de beyaz ve beyaz olmayan okul bölgeleri arasında yıllık 23 milyar dolarlık fon açığı bulunduğunu belirten Biden siyahi vatandaşların eğitimini desteklemek için tarihsel olarak siyahi kökenli olan kolejlere ve üniversitelere yatırım yapmayı planlamaktadır.¹⁶ Bunun yanında çoğunluğunu Latin ve Afrikalı öğrencilerin oluşturduğu değeri 1,7 trilyon doların üzerinde¹⁷ öğrenci kredilerinin ne kadarının affedilebilecek olması Demokratlarla yapılacak müzakereler sonucu belirlenebilecektir.¹⁸ Biden azınlık girişimcilere 30 milyar dolarlık fon sağlama,¹⁹ azınlıkları konut sahibi edindirmede uygulanan ayrımcılıklara son verme, sağlık, hukuk ve finansal hizmetler gibi alt başlıkların olduğu planıyla²⁰ hem ırkçılığı hem de ırkçılığın gelir dağılımı üzerinde oluşturduğu etkiyi azaltacak uygulamalara gitmeyi planlamaktadır.

BIDEN'İN İKLİM POLİTİKALARI

ABD 1980'den bu yana ekonomiye zararı 1,8 trilyon doları aşan 279 iklim ve hava şartlarına bağlı felaket yaşadı.²¹ Uzmanlara göre artan küresel ısınmayla beraber yaşanacak hidrometeorolojik olayların zararının giderek artması beklenmektedir. Koronavirüs salgınının yanı sıra son zamanlarda yaşanan şiddetli kasırga ve

orman yangınlarının Amerikan halkının tercih ve davranışları üzerinde oldukça etkili olduğu görülmektedir. Buna istinaden seçimden önce yapılan anketlerde halkın yüzde 52'si başkanın ve Senatörün öncelikli görevinin iklim kriziyle mücadele etmesi gerektiği yönünde olmuştur.²² İklim krizini Donald Trump'ın "kandırmaca" görmesinin aksine Joe Biden ise geç kalınmadan adım atılması gereken bir öncelik olarak görmektedir. Bu nedenle Biden, 21 Ocak'ta ilk iş olarak Trump'ın ABD'yi resmen çektiği Paris İklim Anlaşması'na yeniden taraf olmak için çalışma başlatacağını belirtmiştir. Biden'ın yaptığı atamalarda da iklim değişikliğine öncelik verdiği görülmektedir. Zira Paris İklim Anlaşması'nda imzası bulunan John Kerry'nin iklim değişikliği özel temsilcisi olarak göreve atanması ve Ulusal Güvenlik Konseyinde yalnızca iklim değişikliğine odaklanan ilk üye olması konunun önemiyetinin göstergesidir.²³ Aynı zamanda Janet Yellen'in da karbon nötr ekonomiyi destekleyen çalışmalarda yer aldığı ve desteklediği bilinmektedir.

Öte yandan Biden'ın "Temiz Enerji Devrimi" olarak adlandırdığı projesinin Amerikan ekonomisinde önemli bir yer tutması beklenmektedir. Bu proje ile Biden ABD'nin elektrik üretimini 2035'e kadar karbondan arındırmayı önerirken aynı zamanda 2050'ye kadar yüzde 100 temiz enerji kullanan ve karbon nötr bir Amerikan ekonomisi planlamaktadır. İlk etapta Senatoya sunulacak 2 trilyon dolarlık hızlandırılmış yatırım paketinin içinde sürdürülebilir altyapı yatırımları, 1,5 milyon sürdürülebilir konutun inşası, 2 milyon evin hava koşullarına uygun hale getirilmesi, sürdürülebilir ve akıllı tarımın yanı sıra çevre dostu teknolojilerin teşvik edilerek desteklenmesi yer almaktadır. Ayrıca ABD'nin elektrikli araç sektöründeki liderliğini Trump'ın uyguladığı yanlış politikalar yüzünden Çin'e kaptırdığını belirten Biden, ABD'nin liderliği devrala-

16 "How Joe Biden will Support Students of Color -Through the Pandemic, and Beyond", National Educational Association, <https://educationvotes.nea.org/2020/05/22/how-joe-biden-will-support-students-of-color-through-the-pandemic-and-beyond>, (Erişim tarihi: 30 Aralık 2020); "The Biden Plan for Education Beyond High School", BidenHarris, <https://joebiden.com/beyondhs>, (Erişim tarihi: 30 Aralık 2020).

17 Veri, 2020'nin üçüncü çeyreği için FED tarafından yapılan tahmini belirtmektedir. Detaylı bilgi ve geçmiş veriler için bkz. "Student Loans Owned and Securitized, Outstanding", FRED, <https://fred.stlouisfed.org/series/SLOAS>, (Erişim tarihi: 17 Aralık 2020).

18 Marty Johnson, "Inequality of Student Loan Debt Underscores Possible Biden Policy Shift", *The Hill*, (Kasım 2020).

19 "The Biden Plan to Build Back Better by Advancing Racial Equity Across the American Economy", BidenHarris, <https://joebiden.com/racial-economic-equity>, (Erişim tarihi: 30 Aralık 2020).

20 "Build Back Better: Joe Biden's Jobs and Economic Recovery Plan for Working Families", BidenHarris, <https://joebiden.com/build-back-better>, (Erişim tarihi: 30 Aralık 2020).

21 "Billion-Dollar Weather and Climate Disasters: Overview", NOAA, <https://www.ncdc.noaa.gov/billions>, (Erişim tarihi: 20 Aralık 2020).

22 Detaylı bilgi için bkz. "How Americans See Climate Changes and the Environment in 7 Charts", Pew Research Center, 20 Nisan 2020, https://www.pewresearch.org/fact-tank/2020/04/21/how-americans-see-climate-change-and-the-environment-in-7-charts/ft_2020-04-21_earthday_01, (Erişim tarihi: 1 Aralık 2020).

23 Kate Sullivan, "Biden Prioritizes Climate Crisis by Naming John Kerry Special Envoy", CNN Politics, 24 Kasım 2020.

TABLO 1. MODERN VE SÜRDÜRÜLEBİLİR ALTYAPI İÇİN BIDEN'İN PLANI*

Modern Altyapı İnşa Etme	2035'e Kadar Enerji Sektörünü Karbondan Arındırma	Otomobil Endüstrisine Yatırım	Binalarda Enerji Verimliliğine Yatırım	Temiz Enerji Teknolojilerine Yatırım	Sürdürülebilir Tarıma Yatırım	Güvenli Çevresel Adalet ve Adil Ekonomi Fırsatı
--------------------------	---	-------------------------------	--	--------------------------------------	-------------------------------	---

*Tablo, Biden'in planından hareketle oluşturulmuştur. Detaylı bilgi için bkz. "The Biden Plan to Build a Modern, Sustainable Infrastructure and an Equitable Clean Energy Future", BidenHarris, <https://joebiden.com/clean-energy>, (Erişim tarihi: 31Aralık 2020).

rak elektrikli araç üretim merkezi olması gerektiğinin altını çizerek bu sektörü destekleyeceğini belirtmektedir (Tablo 1).

Demokrat Parti'nin popüler Temsilciler Meclisi üyesi Alexandria Ocasio-Cortez'in daha radikal sol bir "yeşil dünya düzeni" çağrısına kıyasla Biden'in uygulamak istediği iklim planlarının daha ılımlı olduğu söylenebilir.²⁴ Ancak yine de Demokratların Senatoda elde ettiği çoğunluk sayesinde devreye girme ihtimali yükselen 2 trilyon dolarlık yatırım planı Amerikan tarihindeki en ilerici iklim stratejisi olmaya yakındır.²⁵

Brezilya'nın Amazon Ormanları'na zarar vermeye devam etmesi halinde bunun bedelini ödeteceğini söylemekten geri kalmayan Biden'in ayrıca birçoğu fosil bazlı enerji projeleri olan Çin'in Kuşak ve Yol Girişimi üzerinde de baskı uygulayacağı beklenmektedir.²⁶ Bu nedenle Biden'in iklim değişikliği ile mücadelede sadece ulusal değil uluslararası çapta da aktif rol oynaması beklenmektedir. Kerry ve Biden iş birliği, iklim değişikliği uyumu ve adaptasyonu konusunda ikili diyalogları, uluslararası iş birliklerini ve taahhütleri beraberinde getirebilir. Ayrıca AB ile oluşturulabilecek "küresel net sıfır koalisyonu" da mücadeleyi olumlu anlamda etkileyebilir.

ESKİ SAVAŞ, YENİ BAŞKAN

Her ne kadar korumacı önlemler Obama döneminden itibaren artmaya başlamış olsa da Trump'ın başkanlık

serüveninden akıllarda en fazla kalacak yanlarından birisi hiç kuşkusuz ticaret savaşları olacaktır. Trump ticaret savaşlarını kazanımı kolay olarak nitelendirse de özellikle Çin'e karşı uyguladığı agresif ticari politikalar en başta Amerikan ekonomisinin zarar görmesine neden olmuştur.²⁷ Bu nedenle Biden, Trump'ın başlattığı ticaret savaşlarını "umursamaz", "zarar verici" ve "felaket" olarak eleştirmiştir. Trump ise bu söylemlere cevap Biden'ı, oğlu Hunter Biden'ın Çin ile olan yakın ilişkilerinden hareketle vurmaya çalışmıştır.²⁸

Göreve başlayacak Biden yönetiminin öncelik sıralamasında koronavirüs, iklim değişikliği ve eşitsizlik gibi iç politikada adım atacağı meselelerin olması ticaret/teknoloji savaşları konusunda herhangi bir girişimde bulunmayacağı anlamına gelmemektedir. Zira *Foreign Affairs*'e yazdığı makalede Biden, Pekin yönetimine karşı sert davranılması gerektiğini aksi takdirde Çin'in ABD'nin ve ABD'li şirketlerin teknolojilerini ve fikri mülkiyet haklarını çalmaya devam edeceğini ve kendi şirketlerini ise haksız bir şekilde sübvansede etmeye devam edeceğini belirtmektedir.²⁹ Biden veya ekibinden gelecek dönemde ABD'nin bu konuda nasıl bir yol izleyeceği ile ilgili çok net bir açıklama yapılmamış olmasına rağmen Biden, gümrük vergilerini hemen kaldırmayacağını belirtmemiştir.³⁰ Bu nedenle Biden'ın Trump zama-

24 "Charles Davis, "Alexandria Ocasio-Cortez Says Biden's Picks to Handle Climate Change in His Administration 'Actually Represent Progress-Real Progress'", *Business Insider*, 18 Aralık 2020.

25 Matt McGrath, "Joe Biden: How the President-Elect Plans to Tackle Climate Change", *BBC News*, 10 Kasım 2020.

26 Jake Spring, "Biden's Criticism of Amazon Deforestation Draws Swift Reaction in Brasil", *Reuters*, 9 Eylül 2020; Yen Nee Lee, "Biden's Focus on Climate Change Could Turn up the Pressure on China's Mega Infrastructure Program", *CNBC*, 14 Ocak 2021.

27 Ryan Hass ve Abraham Denmark, "More Pain than Gain: How the US-China Trade War Hurt America", *Brookings*, 7 Ağustos 2020; Erica York, "Tracking the Economic Impact of U.S. Tariffs and Retaliatory Actions", *Tax Foundation*, 18 Eylül 2020.

28 "Hunter Biden: What was He doing in Ukraine and China", *BBC News*, 10 Aralık 2020.

29 Joseph R. Biden, "Why America Must Lead Again, Rescuing U.S. Foreign Policy After Trump", *Foreign Affairs*, (Mart-Nisan 2020).

30 "Biden Says He won't Immediately Remove Trump's Tariffs on China", *CNBC*, 2 Aralık 2020.

nında arttırılan gümrük vergilerini Çin'e karşı bir pazarlık unsuru olarak kullanması beklenebilir.

Biden her ne kadar Amerikan ekonomisi düzelen yeni ticaret anlaşmalarına imza atmayacağını belirtse de önünde Çin'in de taraf olduğu dünyanın en büyük serbest ticaret anlaşması olan Bölgesel Kapsamlı Ekonomik Ortaklık (RCEP) gibi kaçamayacağı bir gerçek bulunmaktadır. Trump, Obama döneminde müzakereleri yürütülen ve amacı bölgedeki Çin yükselişinin önüne set çekmenin yanı sıra ABD hakimiyetini güçlendirmek olan Trans-Pasifik Ortaklığı'ndan (TPP) göreve gelir gelmez kötü bir anlaşma diyerek çekilmiştir. Diğer ülkeler müzakerelere devam ederek Kapsamlı ve İlerlemeli Trans-Pasifik Ortaklığı'nı (CPTPP) imzalamıştır. ABD'nin boşluğundan fırsat bulan Çin, 10 ASEAN ülkesine ek Avustralya, Güney Kore, Japonya ve Yeni Zelanda'yı kapsayan RCEP'yi imzalamıştır. Böylece Çin, bölgenin tedarik zincirlerine daha fazla entegre olarak bölgenin kendisine bağımlılığını arttırırken ABD'yi pazardan ekarte etme yolunda önemli bir adım atmıştır. Biden ise RCEP'deki eksikleri de vurgulayarak bölgedeki demokrasilerle ticaret anlaşması yapılabileceğini belirtmiştir. ABD'nin gelecek dönemde izleyeceği yolu net bir şekilde belli olmasa da RCEP'nin Biden'ı işçi haklarını ve çevresel kısıtları da içine alan ABD merkezli yenilenmiş ve dengelenmiş bir TPP'ye yönelttiği düşünülüyor.³¹

Trump'ın başlattığı ticaret savaşlarından Avrupa Birliği'nin (AB) de nasibini alması gelecek dönemdeki belirsizliklerin arasına AB ve ABD arasındaki ekonomik ilişkilerin de eklenmesine neden olmuştur. Biden'ın –Trump'ın aksine– AB'yi tarihsel müttefiki olarak görmesi nedeniyle başta Çin ile olan ekonomik rekabetinde ve iklim krizinde AB ile iş birliği içinde hareket etmesi beklenmektedir. Gelecek dönemde dışişleri bakanı olarak göreve başlayacak olan Antony Blinken tarafından gelen “AB ile ticaret ilişkilerimizi geliştirmeli ve ticaret savaşını bitirmeliyiz” söylemleri

AB tarafında pozitif karşılanmıştır. Ancak Almanya'nın tüm ısrarlarına rağmen AB, Airbus-Boeing gerginliğine dair meselelerden ötürü Biden'ın göreve başlamasını beklemeden ABD'ye karşı yeni tarifeler uygulamıştır.³² ABD ise buna yeni tarifelerle misillemede bulunmuştur.³³ Diğer yandan AB, sembolik anlam taşımasına rağmen sınırlı gümrük vergisi indirimini onaylamıştır.³⁴ Öte yandan AB Komisyonu'nun 2021'in hemen başında Pekin yönetimiyle el sıkıştığı Kapsamlı Yatırım Anlaşması (CIA), AB'yi Çin ile mücadelede çok önemli bir müttefik olarak gören Biden ve ekibinde hayal kırıklığına yol açmıştır.³⁵ Birbiri ardına gerçekleştirilen hamleler ileriki dönemde Çin'in de parçası olacağı bazen üç bazen çok bilinmeyenli bir ticaret denkleminin süreceğinin kanıtıdır. Buna ek olarak başta Fransa olmak üzere birçok AB ülkesi Google ve Facebook gibi dev Amerikan teknoloji şirketlerinin vergilendirilmesi konusunda ısrarcı tutumunu sürdürmektedir. AB, yeni dönemde de dijital ekonomideki adil vergilendirme ve piyasa çarpıklıklarının çözümü için diyalogların geliştirilmesinde ısrarcı olmaya devam edecektir.³⁶

Trump'ın Çin'in teknoloji rekabetini güçlendirmeye yönelik yürüttüğü “Made in China 2025” stratejisini baskılaması, Huawei ve sağladığı 5G altyapısını ve ZTE'yi ulusal güvenlik tehdidi olarak sayması ticaret savaşlarının teknolojik bir soğuk savaşa evrilmesine neden olmuştur.³⁷ Biden'ın da teknolojik gelişmeler ve ulusal güvenlik meselelerinde Trump ile benzer endişelere sahip olması yeni dönemde teknoloji savaşlarının devam edeceğinin göstergesidir. Ancak Biden her iki savaşı da tek başına yürütmenin orta sınıf başta olmak üzere Amerikan ekonomisine zarar vereceğini düşün-

32 “AB, 4 Milyar Dolarlık ABD Ürününe Tarife Açıkladı”, Bloomberg HT, 10 Kasım 2020.

33 “ABD'den Bazı AB Ürünlerine Yeni Gümrük Tarifesi”, Bloomberg HT, 31 Aralık 2020.

34 “Avrupa Parlamentosu, ABD ile ‘Sınırlı’ Gümrük Vergisi İndirimini Onayladı”, Bloomberg HT, 26 Kasım 2020.

35 Dani Rodrik, “Europe's China Gambit”, Project Syndicate, 11 Ocak 2021.

36 Silvia Amaro, “EU Proposes a Plan to Revive U.S. Ties and Work with Biden”, CNBC, 2 Aralık 2020.

37 Nurullah Gür ve Şerif Dilek, *Teknolojik Soğuk Savaş: Birinci Faz Anlaşma ve Ticaret Savaşlarının Geleceği*, (SETA Rapor, İstanbul: 2020).

31 Shawn Donnan, “New Pacific Trade Deal is Biden's Road Back to TPP”, Bloomberg, 17 Kasım 2020; Jeffrey J. Schott, “Rebuild the Trans-Pacific Partnership Back Better”, Peterson Institute For International Economics, 30 Ekim 2020.

düğünden yöntem değişikliğine giderek uluslararası iş birlikleri ile sonuç almayı hedeflemektedir.

Biden –Trump’a benzer şekilde– halk tarafından da karşılık bulan³⁸ “Amerikan Malı Al” yasasını sıkılaştıracağını belirtiyor. Buna istinaden Biden Amerikan ürünü olan mal ve hizmetlerin hükümet tarafından satın alınması için 400 milyar dolarlık fon ayrılacağını ve bu alımların en az yüzde 23’ünün küçük işletmelerden olacağını belirtmektedir. Ayrıca Biden 5G, elektrikli araç, yapay zeka ve temiz enerji alanlarına odaklanan Ar-Ge çalışmalarını desteklemek için de 300 milyar dolar fon ayırma vaadinde bulunmuştur.³⁹ Bunun yanında işletme faaliyetlerini ABD dışında gerçekleştiren şirketlere “dönün” çağrısında bulunan Biden eğer bu çağrısına uyulmazsa şirketlere yüzde 10 vergi cezası uygulayacağını da açıkça belirtmektedir.⁴⁰ Yeni dönemde izlenebilecek olan bu politikalar son dönemde birçok ülke tarafından uygulanan korumacılık politikalarının ABD’de de devam edeceğinin göstergesidir.

SONUÇ

Barack Obama Amerikan başkanı olarak göreve başlandığında ABD’de başlayan ve etkisi tüm dünyaya yayılan finansal bir kriz vardı. Bu dönemde başkan yardımcılığı görevini üstlenen Joe Biden 2021’de başkanlık koltuğunu devraldığında ise sadece finans sistemini değil ekonominin her bir zerresini derinden etkileyen daha karmaşık koronavirüs krizi ile karşı

karşıyadır. Biden’ın önceliği teşvik paketiyle koronavirüsün oluşturduğu yaraları sarmak; yatırım paketleriyle de işsizlik, altyapı, iklim ve sürdürülebilirlik sorunlarına çözüm bulmaktır. ABD’de uzun yıllardır devam eden gelir dağılımı eşitsizliği ve onun nedenlerinden biri olan ırkçılığın giderek etkisini arttırması Biden’ın ekonomi politikalarını şekillendiren diğer önemli faktörlerdir. Bunu sorun olarak gören ve çözmeye çalışacağını belirten Biden seçim kampanyası süresince bu politikasını destekleyici vergi ve asgari ücret artışından, istihdam oluşturma olanaklarından ve fon aktarım taahhütlerinden bahsetmiştir. Son yılların önemli fenomenlerinden olan ticaret ve teknoloji savaşları yeni dönemde de gündemdeki yerini korumaya devam edecek gibi gözükmektedir. Ancak yeni başkan döneminde bu savaşlarda meydana gelecek önemli değişiklik yöntem farklılığı olacaktır. ABD’nin bu yolda yalnız yürümesinin öncelikle kendisine zarar vereceğini düşünen Biden gerçekleştirmek istediği politikaları uluslararası iş birlikleriyle yürütecektir. Özellikle iklim krizinde tek başına hareket etmenin bir mücadele olmadığını vurgulayan Biden bu konuda da uluslararası iş birliklerine ve çeşitli anlaşmalara başvuracaktır. ABD içinde 2050’ye kadar karbon nötr ekonomi hedefi koyan Biden çeşitli alt hedefler ile ABD’de yeşil bir ekonomik dönüşüm başlatmayı planlamaktadır. Elizabeth Warren ve Bernie Sanders’in cesur ekonomi politikaları ile kıyaslandığında Biden’ın görece muhafazakar politikalarının Amerikan ekonomisinin yapısal sorunlarına ne denli çözüm üretebileceği bir muammadır. Zira siyasi kutuplaşma, ırkçılık ve eşitsizlik gibi ekonomik gidişatı olumsuz etkileyen sosyal ve siyasi sorunların çözümü kısa ve orta vadede çok kolay değildir. Biden’ın hem içeride bu sorunlarla mücadele etmesi hem de Çin ile kızırgan ekonomik rekabeti ABD lehine çevirmesi gerekecektir.

38 Detaylı bilgi için bkz. “Infographic: How Do Americans Feel About Buy American Policies?”, Trade Vistas, 24 Eylül 2020, <https://trdevistas.org/buy-american-poll-public-opinion/tradevistas-buy-american-opinion-poll-infographic-3>, (Erişim tarihi: 30 Aralık 2020).

39 “The Biden Plan to Ensure the Future is ‘Made in All of America’ by All of America’s Workers”.

40 “The Biden-Harris Plan to Fight for Workers by Delivering on Buy America and Make It in America”, BidenHarris, <https://joebiden.com/wp-content/uploads/2020/09/Buy-America-fact-sheet.pdf>, (Erişim tarihi: 31 Aralık 2020).